Rubrica Santa Maria de Zuradili

Sa Festa de Santa Maria de Zuradili: istòria de unu votu antigu meda. In su 1656 sa Peste Baroca tocat su cùcuru suo a Zuradili. Sighende is registratzionis de is defuntos, in is Quinque Libros de sa Villa iscoberimus chi in su mesi de làmpadas fiant mortus 33 pessonis e in su mesi de trìulas 38, cun unu picu de 9 decessus tocadu su 9 trìulas. A sa fine de s'epidèmia, bolendi fàiri unu bilàntzu, s'ant a contare 85 mortos, unu prètziu artu meda pro unu piticu biddixedda rurali. Nointames sa gravidadi sa situatzioni però, is zuradilesus non si fiant arrèndius; cun coràgiu fiant artziadus sa conca e aiant giradu sa mirada faci a su Chelu, afidende·si a sa Vèrgini de Montserrat. Fitzas oi est ancora possìbili a torrare a pensare a cuddu momentu, abarradu imprìmidu in manera aici forti chi in s'identidadi culturali marrubiesa de nd'èssiri chi s'est assentau unu votu de fidelidade chi sighint in is sèculus. Is is mannus tramandant chi in su momentu prus terrorosu de sa pestilèntzia, is pagus ancora in vida si aunint in professioni po girai cun sa istàtua de sa Madonna de Montserrat, afidende·si a issa e pedendi·ddi de fàiri de mèdiu cun se Sennore pro chi su flagellu poderit acabare. Sa Vèrgine aiat ascurtadu sa sùplica, in beranu sa peste fiat spaciadau e po torrai gràtzias eterna, is zuradilesus aiant decìdidu de fàiri una festa in onore suo dogn'annu sa prima domìniga de maju, siat pro arregordai s'atu de làstima divina chi ddus aiat sarvadus, siat ca no esserint iscarèscias is ànimas messadas de sa pest. A su votu e a is terrorosas tzircustàntzias de sa peste est ligadu fintzas unu contadu, chi pro istile e bellesa diat pòdere torrare intre is paristòrias sanctorum. Mancari de cuntestualizare nde "is contus de forredda de is beccius nostus" (literalmente "is contados chi is sèneghes costumaiant tènnere dae in antis su foghile"), apartenet cuddu mètodu de trasmissione orale de s'identidade e de is valores comunitàrios, tìpicu de is sotziedades antigas (in impreu in Sardigna a su mancu finas a is annos Sessanta). S'istòria, in manera relativa a s'orìgine de Marrùbiu, contat comente in su bidditzolu de Zuradili fossas sopraggiunta una musca de sa puntura velenosa, Ischit Musca Macedda (literalmente "sa musca chi masellat", chi ochit, messat vìtimas), chi ochiat "mannus e pittiusu, appustis de a is sunfriu daboris in de ogna logu cun callentura ata". No essende·nche calicunu remèdiu "pregant ischit Madonna de aia firmadu cussu flagellu". Carchi tempus a pustis, unos cantos aiant notadu su sciame de is muscas velenosas intrare a un'istampo acanta a una roca (sa pedra in cale oe nos firmamus su sàbadu e su lunis de sa festa a

Zuradili). Sa die sutzessiva non bi fiat prus calicuna musca in su bidditzolu e in càmbiu de su sciame aiant agatadu sa roca iscostiada a otturare l'istampo e "una Madonna asuba de ischit perdat". Lu conto, comente a totus is ligados a s'interventu de is santos in is epidèmias, tenet unu fundamentu de veridade. Sa pestilèntzia comente a bene testimoniadu dae is documentos est unu fatu acadèssidu a beru, mentras Ischit Musca Macedda est sa rapresentatzione de su malu, su nùmene cun cale is avos nostros identificaiant su vetore de sa peste. Sa sièntzia comente apamus iscritu subra no aiat ancora iscobertu su Yersinia Pestis e is modalidades suas de trasmissione, duncas rapresentende su malu cun is fattezze de una "musca de sa puntura velenosa" non si faghiat àteru chi rèndere visìbile unu male invisìbile, chi ochiat is pessones in unu modu terrorosu e chi non si podet ispiegare. Mentras su fatu chi siat atzapada una Madonna subra sa roca chi occlude s'antro de Ischit Musca Macedda, no est àteru chi una poderosa imàgine allegòrica ùtile a ispiegare, in modu lestru e a cale si siat, sa vitòria de su bene subra de su malu: sa Madonna invocada a traessu de sa pregadoria at derrotadu sa peste. Su contadu no est àteru chi un'allegoria de sa realidade e deviat serbire a tramandare in modu eficatze e durajolu, duncas memoràbile, unu momentu de dificultade acontèssidu a beru e chi sa comunidade fiat resèssida a superare petzi gràtzias a s'afidamentu a Deus. Su fine ùrtimu fiat su de trasmìtere is valores cristianos achiridos in cudda tzircustàntzia a is generatziones benidoras, comente a: s'isperu, sa fide e su sentidu de comunidade; anticorpos ùtiles pro afrontare is dificultades, fintzas is prus terrorosas chi sa vida nche ponet innanzi. Duncas, su contadu est portadore de una morale: non perdais s'isperu, mancu in is momentos prus iscuros, comente a amus fatu nois cando sa peste at mundadu bia su paisu nostru e is nostros caros (mannos e piticos, "mannus e pittiusu […]"); duncas pregat, ca su Sennore est cun tegus, faghe·lu pro su bene de is àteros e paris cun sa comunidade ("pregant ischit Madonna[…]"); su Sennore rispondet semper a sa mutida e su bene binchet subra de su malu (antis l'iscrèfiat, "una Madonna asuba de ischit perdat"). De sa morte torrat a nàschere sa vida. E de sa morte de Zuradili, gràtzias a sa profunda fide in Deus de is abitantes suos e a s'intertzessione de sa Madonna chi los at sarvados, est nàschida Marrùbiu. Una gasi grandu gràtzia non podiat chi meritare una fidelidade eterna, fidelidade chi cada annu espressamus in su votu. Pro sa traditzione, tramandada de genitore in fìgiu, su votu s'iscàgiat a Zuradili cada prima domìniga de maju a sa presèntzia de s'antigu bultu de sa Vèrgine de Montserrat, innanzi a su cale is Zuradilesi aiant invocadu s'agiudu

de Maria e chi in cudda ocasione fiat istadu giutu in professone. Su ritu si cumponet de una professone a inghìriu a sa cresiedda, intro s'antigu campusantu de su bidditzolu, in memòria de cantu aiant fatu is zuradilesi durante sa peste e in amentu e assolutzione de is defuntos; duncas de una missa a metade mangianu, in cale s'officiante ammentat is momentos de sa peste, is defuntos chi aiat causadu e sa redentzione de su malu acontèssida a banda de su Sennore tràmite s'afidamentu a Maria. Su Deretu Canònicu in su cànone 1191, definit su votu comente a "promissa lìbera e abbista belle unu bene mègius e possìbile, fata a Deus" e, torrende a leare custa definitzione, su Catechismu de sa Crèsia Catòlica (n. 2102) ispetzìfica: "su votu est un'atu de devotzione, cun cale su cristianu oferit sese matessi a Deus o li promitet un'òpera bona. Mantenende is votos suos, issu rendet duncas a Deus custu chi a issu est istadu promìtidu e cunsagradu". Duncas chie faghet unu votu si ligat a Deus e s'impinnat a atuare su chi at promìtidu. Visat sa natura matessi de su votu, devimus in manera lògica ipotizare chi issu siat istadu semper respetadu, finas dae is orìgines. Cun su de colare de su tempus sa festa s'aiat dèvidu arrichire de numerosos coladòrgios, ite chi aiat rèndidu netzessària una sua formalizzazione a banda de s'Artzipìscamu de Aristanis a traessu de unu decretu datadu a su 1820: "[…] permitimus chi dae como in susu si tzèlebret a su sòlitu in sa prima (Domenica) de Maggio sa festa de sa Vèrgine de Pauli, principiando finas dae s'annu benidore 1821". De cuddu momentu in posca parte su contègiu ufitziale de is editziones de sa festa, 198 a su 2019. Su decretu fiat nàschidu in manera lògica de sa netzessidade de ufitzializare una festa chi finas a cuddu momentu fiat istada tramandada pro sola bia orale. Unas cantas relatziones de su sèculu XVIII cunfirmant comente a sa prima domìniga de maju si tenneret una tzelebratzione a Zuradili, pro custu su votu fiat respetadu. Pro evitare però chi in is sèculos a bènnere, eventuales abusos poderent isnaturare su sentidu de su votu, cun atos contràriet a sa traditzione cristiana era fundamentale istitutzionalizare su cultu "de Istat Maria de Zuradili". Ma ite si cumprendiat cun su passu "si tzèlebret a su sòlitu"? Comente fiat istruturada sa festa? S'iscassia de documentos chi riguardant su perìodu chi andat in sa segunda metade de su XVII a is primas dècadas de su sèculu XIX, non nch'agiuat a cumprèndere. Mentras is pagos chi tratant de s'argumentu cuntenent informatziones iscarnas, chi si lìmitant a mentovare sa prima domìniga de maju. Su matessi decretu de su 1820 dat pro assodata su connoschimentu de sa festa a banda de su letore e paret si limitare a mentovare petzi sa die prus importante, cuddu in cale ruet su votu.

Sighende in sa letura de su documentu iscoberimus però chi is marrubiesi, "pro tènnere prena esecutzione de custu Decretu nostru, ant a dèvere in tantu fraigare sa pitica domo de dormire cun carchi còmodu pro is satzerdotes, durante sa festa". Duncas issa non si limitaiat a una sola die. Pro crarire sa chistione, bisòngiat isetare a su 1865, cando su Satzerdote Luigi Lixi compilende is boghes de ispesa pro sa Parròchia de Marrùbiu, descriet in sa minuda totu is momentos de sa festa. Gràtzias a sa descritzione de su Lixi, iscoberimus chi pro pòdere tzelebrare sa "Festa rurale de Santa Maria Monserrata in Zuradili" in sa prima domìniga de maju bisòngiat mòvere su sàbadu. Su bultu arribbat a sa cresiedda de Zuradili a su sero e deretu si cantat su vespro. Custu fatu ispiegat sa recherta a is marrubiesi de costruire sa "pitica domo de dormire" pro is satzerdotes, registrada in su Decretu de su 1820 e chi cunfirmat s'arribu de su bultu su sàbadu, cun tzertesa a su mancu dae su 1821 (ma cun probabilidade, bidu chi su decretu si riferiat a su costùmene, fintzas de in antis). Pro cantu pertocat is ritos de sa domìniga, su documentu cunfirma cantu iscamus subra de s'isorvimentu de su votu: "[…] pagu in antis de is deghe si faghet sa Professone bàndida, ìndios sa Messa cantada". Lungi de su de nche chèrrere dilungare subra de sa descritzione de is dies de sa festa, ite chi tasimus a àtera sede, amus a chèrrere sutaliniare chi cantu apamus descritu finas inoghe nche permitet de cumprèndere su sentidu de sa devotzione pluriseculare nostra a sa Madonna. In unu mundu semper prus globalizadu chi, paris cun oportunidades meda e comodidades, nche giughet a un'appiattimento culturale e in una sotziedade in cale is sèneghes sunt postos a banda, est istadu netzessàriu trascrìere custa memòria pro evitare de pèrdere non petzi sa traditzione, benesi s'istòria nostra, s'identidade culturale nostra. Sa cognizione de nois matessi. Is traditziones religiosas comente a sa nostra arriscant de pèrdere su significadu issoro e is ritos devènnere calicuna cosa de mecànicu, chi si repitet pro inèrtzia sena nde connòschere su significadu. Ma is ritos sunt istados cuntzepidos dae s'òmine, ispiradu dae Deus, pro difùndere is valores cristianos a is àteros òmines. Sa festa de Zuradili naschet de una recherta de agiudu de s'òmine a Deus, a sa cale Deus at rispòndidu cun sa sarvesa. Custu istat a sa base de su votu e de sa cumplessa ritualidade chi cada annu iscagiamus. Si nois l'ismentigaremus, nudda diat tènnere prus sentidu, cada cosa, cada atu diat devènnere una trista e infadosa ripetitzione. A su contràriu is babbos nostros e is mamas nostras aiant dadu vida a sa festa e sa ritualizzarono ca is posteri no ismentigarent: su sacrifìtziu de is màrtires chi sa maladia aiat messadu; su ligàmene

cun sa terra de orìgine e is valores poderosos meda aia imparadu in cudda terrorosa tzircustàntzia. Duncas cada editzione de sa festa nche devet giùghere a unu risveglio de is fortzas morales, de manera chi fatzat a praticare su bene in cada situatzione de sa vida sotziale e personale. Dott. Luca Pompianu Custu estratu faghet parte de su capìtulu subra de sa Festa de sa Madonna de Zuradili de su redatende Vademecum subra de is Festas e Traditziones religiosas de Marrùbiu. Fontes: Archìviu I.C.M, Intergruppo Cultura Marrùbiu. Archìviu Istòricu Diotzesanu, Aristanis. Bibliografia partziale: Manconi F., Castigos de Dios. Sa grandu peste baroca in sa Sardigna de Tilipu IV, Roma 1994. Meloni I., Marrùbiu. Territòriu e Traditziones, Bilartzi, 2003. Medda A., Pompianu L., Monumentos Abertos Marrùbiu, Marrùbiu, 2015-2017. Pompianu L., Vademecum subra de is Festas e Traditziones religiosas de Marrùbiu, in cursu de publicatzione